

Mutezile Mezhebi, Ehli Sünnetten ayrılanlara verilen hususi bir isim olmuştur. Reisleri Vasıl ibni Ata, o zaman da ehli sünnetin önderlerinden olan Hasan-ı Basri r.a. nin sohbetinden ayrıldı.

Vasıl ibni Ata şöyle diyordu: Kur'an mahluktur. Büyük günah işleyen islamdan çıkar ama kafir olmaz, iki menzil arasında bir yerde kalır.

Sonra gelen Mutezile alimleri ihtilaf konularını çoğalttılar ve yollarında ilerlemek için yunan felsefesine daldırdılar. Ehli sünnet alimleri bunlara cevap vermek için ilmi kelamı tesis etti. Ancak ilmi kelamda luzumsuz felsefi ve mantık konularına yer verilmedi, sadece cevap için lazım olan miktarı ile yetindiler.

Mutezilenin görüşlerinden bazıları: Allahu tealanın Zat'ından başka sıfatı yoktur. Ehli sünnetin dediği 8 sıfatı inkar ederler ve buna da tevhid derler. Yani sadece Allahu teala vardır, zatıyla görür, işitir, yaratır, konuşur. Sıfatları yoktur.

Bunlara cevap vererek deriz ki: Kur'an-ı Kerimde zikredilen ayetlerde "Alllah semi'dir, basirdir, halıktır..." gibi vasıflardan bahsediliyor, bunlar Allahu teala için sabit olmasa, o zaman niçin zikredilsin. Allaha, işiticidir, görücüdür, kelam edicidir, yaratıcıdır v.s. sıfatları isbat etmemiz, O'nun kemaline delalet eder. Zat her şeyle meşgul olmaktan münezzehtir. Sıfatlarıyla tecelli eder ve her şeyi tedbir eder. Öldürür, yaratır, yaşatır, rızıklandırır, bilir, işitir v. s. sayısız sıfat ve isimlerle Allahu tealayı vasıflamak ve isimlendirmek caizdir.
"En güzel isimler O'nundur."
Ayeti bunu beyan eder.

Kur'an, mahluktur derler. Allahın sıfatını inkar ettiklerinden Kur'anın hariçte yani Levhi

mahfuzda icad olan bir kelam olduğunu ve mahluk olduğunu söylediler.

Cevaben: Kur'an Allahu tealanın Zat'ında olan kelamı nefsisi olmak haysiyye tinden kadimdir, Resulullah s.a.v. indirilen lafızlar ve ibareler bakımından mahluktur. Elimizde ve kalbimizde okunan Kur'an mahluktur, Allahın Zat'ında olan ve kelam sıfatıyla izhar edilen Kur'an kadimdir, mahluk değildir.

Kul kendi fiilini yaratır, derler. Eğer kul kendi fiilini yaratmasa ozaman niçin mesul olsun, derler.

Cevaben: Kul için verilen bir irade vardır. Bu iradesiyle kul, bütün dünyevi ihtiyaçlarını yapabildiği gibi, ibadet sorumluluğunu da yerine getirebilir. Buna irade-i cüziyye deriz. Yani Allahu tealanın külli iradesi vardır, kulun cüz i iradesi vardır. Kul bir şey yapmak isterse iradesini sarf eder ve o anda Allahu tealanın da iradesi o işe tealluk ettirirse, o iş meydana gelir ve kul o işten sorumlu olur. Zira ilk davranan kul olmuştur. İşte kula bu gibi bir irade verilmiştir. Mutlak olarak kul istediğini yapabilse veya hiç bir şey yapamasa o zaman imtihan olmaz. Ehli sünnetin ifadesi orta yoldur. Kulun cüz i iradesi vardır. Mutezileye göre mutlak olarak fiilini yaratır. Cebriyyeye göre kul hiç bir şey yapamaz. Bu iki bozuk fırkadan ayrı ve orta yol ehli sünnetin yoludur.

Mutezile mezhebi sırat köprüsünü, kabir azabını, hesap defterlerinin tartılmasını, cennette Allahu tealanın görülmesini ve pek çok meseleleri inkar etmektedir.